

SCAFFALI ONLINE
<http://badigit.comune.bologna.it/books>

Telesio, Bernardino
De mari, liber vnicus. . .
Neapoli : apud Iosephum Cacchium, 1570
Collocazione: 11. NN. III. 24 op. 2
<http://sol.unibo.it/SebinaOpac/Opac?action=search&thNomeDocumento=UBO4005191T>

Questo libro è parte delle collezioni della Biblioteca dell'Archiginnasio.

L'ebook è distribuito con licenza Creative Commons solo per scopo personale, privato e non commerciale, condividi allo stesso modo

[4.0:http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode)

Per qualsiasi altro scopo, o per ottenere immagini a risoluzione superiore contattare: archiginnasio@comune.bologna.it

2

BERNARDINI

TELESII

CONSENTINI,

DE MARI,

Liber Vnicus.

*Ad Illustriss. Ferdinandum Carrasam,
Soriani Comitem.*

BIBLIOTECA
COMUNITATIVA
DI BOLOGNA

NEAPOLI,

Apud Iosephum Cacchium. 1570.

BERNARDINI

TELESII

CONSENTINI

DE MARI.

Liber Vnicus.

Ad Illustriss. Ferdinandum Comitem

Sorani Comitis

AVITATIMUS

BERNARDINI

Ad Illustriss. Ferdinandum Comitem

ILLVSTRIS, FERDINANDO

CARAFÆ SORIANI COMITI

BERNARDINVS TELESIVS

S. P. D.

VM primùm literas tuas accepi, quibus de-
clarabas te in iis, quæ de Mari ab Aristotele
tradita erant, acquiescere minimè posse, &
quid de eius natura, & motibus sentirem,
ad te conscriberem mandabas; & si plurimis
(ut nosti) opprimerer molestiis, tibi tamè, ut morem gere-
rem, tuiq; desiderio satisfacerem, commentarium, quem
iam pridem de eo conscripseram, rudem adhuc, quantũ
per præsentis occupationes licuit, polui: & præter morè
nostrum, prius quæ ab Aristoteli tradita sunt, in eo expo-
nuntur, examinanturque, ut facile homines intelligerent,
iure te in iis acquiescere non potuisse: tum nostra apponũ
tur. Perleges uerò tu illum, & si tibi probatus sit, talisq; ui-
sus, qui, & tuo sub nomine in lucè prodire queat, prodeat.
Neque enim, quæ tu admittèda decreueris, alii, ut dānent
uereri licet, libens certè confectum tibi opus, qualecunq;
id sit, accipies; summam in eo meam erga te caritatem,
obseruantiamque intuitus, & grati animi signum cùm
erga te, tum & erga Illustrissimos parentes tuos, Alfon-
sum Nuceriæ Ducem, uirum unum omnium optimum,
constantissimumq; & Ioannam Castriotā, quæ cùm maxi-
mè fortunæ, corporisq; bonis affluat, & tātis omnino, quā
tis plura ne optare quidem liceat: si cùm alias eius animi
uirtutes, tum uerò, quæ ægrè simul coire uidentur, lenita-
tem, sublimitatemque summè in illo coniunctas, penè &

A 2 unum

unum factas quis inspiciat, uix illorū splendorem intueatur: ut mihi quidem nostræ ætatis homines nihil ea amabilius, nihil etiam diuinius conspicerere posse uideatur: Hæc uerò tu eius, parentisq; tui splendorē, summamq; utriusq; generis claritatem ne nouis luminibus non illustres dubitandum est quicquā: Nam mihi quidem te, illosque intuenti, quæ in illorum utroque corporis, animique bona sunt, ex utroque haussisse uideris omnia: minimeq; uel eorum, uel auorum gloria, uel tantarum opum possessione, totue, ac tantorum populorum dominatione contentus tuo tibi ut studio, tuoque labore, nouum decus, nouosque honores acquiras summa attendis cum diligētia: Age uerò quæ cœpisti perge, & mihi crede, non summam modò gloriā, sed ueram adipisceris felicitatem, summæ nimirum fortunæ summam adicies sapientiam. Vale.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

BERNARDINI COSENTINI DE MARI.

Mare non propria natura salsum esse, sed dulcibus eius partibus à Sole in uaporibus actis, & calidæ, siccaeq; exhalationis commistione salsum esse factum, & perpetuò tale fuisse Aristoteli uisum.

Cip. i.

AVS A, inquit, Aristoteles quæ antiquiores adduxit, ut Mare uniuersum aquæ principium, & corpus esse existimaret, hæc est: Nam consentaneum uideri potest, quoddam totius aquæ corpus esse, quemadmodum, & aliorum elementorum moles coagmentata est, & principium, ob copiam, unde distributa mutatur, & alijs admiscetur: ut ignis quidem in supero loco; aeris autem copia in eo, qui est citra ignem; Terræ corpus id, circa quod, omnia hæc sunt manifeste posita: ex quo constat eadem ratione, de aqua, & necessario inquirendum. Nullum autem aliud tale collectum corpus, præter maris uastitatem, ut cæterorum elementorum, positum uideretur. Amnium enim, nec collectum est, nec manet, sed ueluti quotidie gignatur, semper conspicitur; Mare igitur humidorum, & totius aquæ principium esse, ob hanc dubitationem uisum est. Quo circa, & flumina non tantum in ipsum, sed ex eo fluere aliqui inquiunt: quod enim salsum est, si coletur fieri potabile. Huic autem dubitationi, dubitatio altera opponitur; quid tandem causæ sit, cur aqua hæc simul stans, potabilis non sit, sed salsa, si quidem totius aquæ principium est: causa, inquit, maris salsedinis propositam dubitationem soluet, & efficiet, ut primam de mari existimationem rectè & necessario sumamus. tum illam explicans; quoniā, inquit, aqua circa Terram, quemadmodum & circa eam aeris globus, & circa hunc, qui dicitur ignis, obtenditur, Sol autem, hoc modo feratur, ob eamque causam mutatio existat, & ortus, atque interitus; id quod tenuissimum est, & dulcissimum quotidie effertur, fecerniq; & in uaporem mutatum superiora petere uidetur, illic autem rursus ob frigus cōcretum iterum defertur, idq; natura perpetuò facere (ut antea dictum est) instituit. Itaque, inquit, quod potabile

2. Meteor. T. 6.

T. 7.

T. 10.

T. 10.

tabile est, & dulce, uniuersum ob leuitatem attollitur, quod autem falsum est, præ pondere subsidit, non in suo ipsius proprio loco: etenim existimandum est, de hoc rectè dubitatum esse, absurdum nanque est, nisi aliquis aquæ, ut cæterorum elementorum, sit locus: atque hanc esse solutionem: is enim locus, in quo contineri mare cernimus, maris non est, sed potius aquæ. Maris autem uidetur, propterea quod pars salsa subsidit præ pondere, dulcis uerò, ac potabilis, ob leuitatem attollitur. Quapropter & flumina in eum locum omnia influunt, & omnis aqua quæ gignitur, in id enim quæ maximè cauum est, talemque terræ locum mare obtinet; sed alia pars uniuersa à Sole celeriter attollitur; alia relinquitur, ob eam;

T. 14.

quæ dicta est causam. Hunc ergo aquæ locum esse, & non maris; & quamobrem pars potabilis, præter eam quæ fluit, occulta est; alia uerò pars maneat; cur item Mare aquæ potius sit finis, quam

T. 18.

principium, his à nobis traditum sit. De eius autem falsedine, & utrum perpetuò idem sit, an non fuerit, nec futurum sit, sed deficiet, dicendum est: hoc enim modo aliqui sentiunt. omnes quidè genitum esse uidentur fateri, si quidem & mundum uniuersum; simul nanque eius ortum faciunt, quare constat, si uniuersum semper eternum est, non aliter de mari existimandum esse; ijs certè, qui mare generant, eius falsedinis causa reddi minimè potest. Nam si illius, qui terram ambibat, & à Sole sublatus est, humoris omnis residuum, Mare effectum est; necesse est aqua illa, quæ in uaporè conuersa est, rursus adueniente, cum æqualis sit multitudo, iterum dulcescere. si autem terra admista, falsi saporis causa ponatur, ut quæ saporibus multis prædita, in mare à fluminibus deferatur; absurdum ijs est, flumina quoque falsa non esse. Satis porro, ex his æterno tempore, & ueluti à principio falsum extitisse mare, demonstratum. At non & falsedinis itidem causam satis explicatam existimans Aristoteles: si quidem, ut ipse ait, si dulcium abscessu partium falsum fiat mare, earum accessu iterum dulcescere oportet. alienum quippiam, falsum fiat, minimèque à fluminibus deferatur, uidentum mari intuitus. Quoniam, inquit positum est, duplicem esse exhalationem, alteram humidam, alteram siccam: constat hanc rerum huiusmodi principium existimandam esse: & multis quidem signis perspicuum est eiusmodi saporem, ex commistione quapiam existere: in corporibus enim quod minimè coctum est, falsum est, & amarum: nec aliter se habet in ijs, quæ aduruntur; quod enim à calore cuius non fuerit in corporibus excrementum efficitur: in ijs autem quæ aduruntur cinis. Atque hæc causa est cur nonnulli ex adusta

adusta Terra mare fieri inquirant. quod hoc quidem modo dicere absurdum est, at illud uerum; ex eius scilicet, generis Terræ falsedinem mare accipere posse; nam, ut in his, quæ dicta sunt; sic etiam in uniuerso, ex ijs, quæ nascuntur, & natura gignuntur animo semper concipiendum est, eius generis Terram, quin & omnem aridam Terræ exhalationem remanere; quale id est, quod ex adustis restat, ea enim hanc ingentem halituum copiam supeditat. Quoniam autem inter se, ut diximus, uaporosa, & sicca exhalatio admistæ sunt, cum in nubem, & in aquam illa concreuerit, aliqua semper huius facultatis copia, unà comprehendatur, & rursus unà cum pluuia deorsum feratur necesse est. Nec ex ijs tantum quæ dicta sunt, perspicuum est, inquit, falsitudinem in quadam mixtione positam esse, uerum etiam ex eo, quod si quis cereo uase effecto, eiusque ore talibus rebus obturato, ut maris nihil illabatur, in mare illud posuerit, id quod per cereos parietes ingreditur, aqua dulcis redditur. quod enim terreum est, & falsedinem ex admistione facit, ueluti colatum fecernitur. hoc uerò & ponderis causa est, & crassitiei. Hæc Aristoteles de mari, deque eius falsedine, è quibus aquæ elementum mare positum Aristoteli fuisse intelligere etiam licet, at quando Peripateticorum non nullis secus uidetur; diligentius omninò, quæ fuerit illius sententia, inspiciendum est: nam si utrauis ea fuerit, quin in absurditates longè maximas Peripatetici incidant effugere non possunt, at ut in quibus uerè Aristoteles damari possit nota fiant, inquirenda omninò eius sententia uideri debet.

Mare aquæ elementum Aristoteli positum esse.

Cap. 2.

MARE aquæ elementum positum Aristoteli esse manifestè, ut uidetur, patet; Antiquorum enim ratione, quæ aquæ uniuersitatem ipsum statuit, propterea quæ rationi congruunt sit, aquarum itidem molem, cuiusmodi aliorum elementorum existit, unitam, stabilemque oportere esse, præter morem suum nihil rejicit, ac ne rejice re quidem teneat, quin admittendam omninò decernere uidetur. exposita igitur, dubitatione quæ illorum rationi aduersari uidebatur, falsedinis, inquit, causa inspecta dictam dubitationem soluet, rejicietque, & efficiet, ut primam illorum ratiocinationem; qua mare aquæ elementum statuebāt, rectè necessariò sumamus: nam

nam alteram qua flumina è mari effluere opinabantur, reiſciendã omninò decreuerit Ariſtoteles, illud uerò ex eò, quòd ſaluſ maris ſapor nò eius aquæ proprius, naturalifq;: ſed ex accidente quopiam factus uidebitur, ac ſi diceret ſi quidem propria natura ſaluſ eſſet mare, rectè dubitatum foret minimè aquæ id elementum poni poſſe, dulcis potabilifq;: at quoniam propria ſaluſ factum uidebitur, quòd dulcioribus ſui partibus à ſole ſpoliatum eſt, & calida, ſiccaq; exhalatio à pluuijs delata illi admifſta; nequaquam propterea quòd ſaluſ eſt, aquæ elementum uideri non debet: neque enim quæ elementa Ariſtoteles ponit, impura ea alienifq; rebus commifſta ponere ueretur: quin uno tantum igne excepto reliqua omnia impura eſſe decernit. mare igitur non propria natura ſaluſ eſſe affirmans, & à quibus ſaluſ fieri queat, ſumma inquirens diligentia; antiquorum omninò rationè comprobare, & aquæ omnino ipſum elementum ponere uideri debet: at perpetuò illos in ſectandi ſtudio, & ambitionis omninò ſtimulis exagitat, id illos inculcare, quòd non è loco in quo poſitum eſt mare, aquæ id eſſe uniuerſitatem declararint: aquæ, inquit, quòd potabile eſt, & dulce uniuerſum ob leuitatem attollitur; quòd autem ſaluſ eſt præ pondere ſubſidit, non in ſuo ipſius loco: etenim exiſtimãdum eſt de hoc rectè dubitatum eſſe; abſurdum nanque eſt, niſi aliquis aquæ, ut reliquorum elementorum ſit locus; atque hanc eſſe ſolutionem; is enim locus, in quo contineri mare cernimus, maris non eſt, ſed potius aquæ; ac ſi diceret, commodius ex aquæ loco, quæ aquæ ſit uniuerſitas intelligi poſſe; magis enim proprium aquæ locum, quàm eius uniuerſitatem ſimul collectam, eſſe oportere, rationi congruum ſit; propterea enim fortè ſimul aqua uniuerſa colligitur, ſibiq; omnis coit; quòd uniuerſa in proprio loco eſſe uult: Ad proprium, inquit Ariſtoteles, locum ferri unum quòdque ad ſuum ſimile, & ſuam formam eſt ferri; & ſic utiq; quis exiſtimabit, id quòd dicebant antiqui, ſimile ad ſimile ferri: hoc enim non accidit omninò, non enim ſi quis Terram transmittet, & iuxta Lunam collocet, ad ipſam ferentur partes: ſed ad eundem locum, ubi nunc exiſtit: ut quòd dictum eſt, id antiquiores incusãdi Ariſtoteſi uideri potuerint; quòd non è maris loco, ſed ex eius magnitudine aquæ elementum id ſtatuert: ſi quidem elementorum partibus proprius locus magis, quàm propria uniuerſitas, proprius ſit. Nuſquam igitur antiquiores damnare, quòd mare aquæ elementum poſuerint, uidetur Ariſtoteles, ſed quòd non ex eius loco id declararint. Et uel ibi, mare aquæ elementum Ariſtoteſi poſitum

ſitum eſſe, quæ ſtatim ſubdit, maniſteſſimè declarant: quæſi enim cauſam reddens, cur in proprio aquæ loco uera aqua, & potabilis, qualis ſui eſt natura, non ſit: ſed ſaluſ; à mari, inquit occupatus eſt aquæ locus; quoniam, quòd in aqua ſaluſ quidam eſt, ſubſidit propter grauitatem: dulce autem, & potabile propter leuitatem ſurſum ducitur: & paulò inferius, conſtat inquit, hunc eſſe aquæ locum, & non maris; & quam ob rem pars potabilis, præter eam quæ fluit occulta ſit: ſunt enim ac ſi diceret, totius quidem, puræque aquæ is eſt locus; ſed craſſior, grauiorque eius pars, illum occupauit, quòd tenuiore, leuioreque ſurſum à Sole acta, ipſa modò reliqua facta eſt; Quoniam uidelicet, aquæ elementum, ueluti, & terræ, aerifq; & ignis poſitum Ariſtoteſi erat; & in terræ illud ſuperficie locatum, multoque terra maius factum, & nullam aliam aquarum molem, cui illud aſſignare poſſet, præter maris uarietatem intueri poterat: mare itaque neceſſario aquæ elementum ponendum intuenti; modis utique quibus poterat omnibus ſaluſ eius ſaporem, ex accidente quopiam ei ineſſe declarandum omnino fuit: qui nimirum ſi maris proprius ſit, aquæ id elementum dulcis, potabilifq; ponere prohibeat, id omninò quacunque potuit moliri uidetur ratione. Et aquæ igitur, quæ ut penitus ſimilaris non ſit, & eadem tenuitate, eodemque omnis donata ſapore, nullis certè ſui partibus æque mari craſſa, minus etiam ſaluſ ullis uideri poſſet: & quæ à calore quauis expoliata tenuitate, nec craſſeſcere, nec ſaluſ unquam, quin tenuior aſſiduè, dulciorque fieri uidetur. partes inuere nihil ueretur: quæ à tenuioribus Solis opera ſeiunctæ, adeò craſſæ, adeoque ſit ſaluſ: inuitus, ut exiſtimare licet, at neceſſario: neque enim aquæ elementum mare ponere liceat, niſi maris ſalſedo aquæ inſit, & nequaquam in hoc acquieſcere potens, quoniam enim quæ è mari aſſiduè educitur tenuitas, in aquam ea ruſus coacta tenuem, dulcemque mari iterum reſtituitur: quòd itaq; ſi illius abſceſſu craſſum, ſaluſque fiat. eius accèſſu tenue iterum fiat, dulceque: Terram illam incoctam, aduſtamque nuſquam quidem conſpectam, è terræ latebris eruere nihil reformidat; ex ea ut exhalationum copiam educat, à qua cum pluuijs delata, ſaluſ, craſſumque fiat mare: nihil omninò intentatum relinquendum, incommoda quæuis ſuſtinenda eſſe exiſtimans, modò nec marinæ aquæ ſalſedo propria eius ſit; nò aliam porro id ob cauſam, niſi ut mare aquæ uniuerſitas poni poſſit, niſi enim id poſitum

fitum Aristoteli fit, nihil uel ulla maris passio, uel alienum ullum, à quibus falsum id fiat, inquirendum illi erat; quod ni mirum propria natura tale esse statuere poterat: neque enim quin terra in aquam falsam: amaramque à sole inuerti queat dubitandum, aut non enuntiandum Aristoteli erat, in sal, sulfur, bitumenque, tum & in tenuissimos callidissimosque; uapores è quibus ignis elementum constitui Aristoteli uideretur, inuerti assidue illam intuenti, prædicantiq; , ut modis multis Peripateticorum nonnullos mirari liceat, quibus mare aquæ elementum non esse declarandum Aristoteli propositum uideretur: qui scilicet, quem numinis instar uenerantur Aristotelem ignauum eum faciunt, inertemque: tum & stupidum etiam, stolidumque: qui nimirum quod declarandum proposuerat, declaret nunquam, quin, quod unum statuere id poterat summo id euertat studio: & quod si declaret, uel mundi ei constructio, & ipse destruat mundus, uel uniuersa eius doctrina dissoluatur, neque enim quod mare aquæ elementum non esse declaret, præter illius falsedinem allatum est Aristoteli quicquam; at eã non propriam maris esse, sed ex accidente quopiam, & alieni omnino commissione ei inditam esse contendens, aperte nihil obstare, quin mare aquæ uniuersitas poni possit decernit: tum libens incommoda subeat, quæ minimè omnium sustinere ipse uelit: in proprio nimirum aquæ loco alienum ponat ens; & aquam ipsam ad eum delatam nequaquam ibi seruari, perficique, sed corrumpi statuatur, destruique. Tum & aquæ molem à qua a deo Terram excedi; & quam eandem iuxta propriam uniuersitatem perpetuò seruari oportere decernit, uel nullam ponat, uel fluuijs eam, lacubusque, qui nullam prorsus Terræ rationem habere uideri possunt, & qui assidue generari, & uix geniti corrumpi uidentur, assignet, oportet: At uel ipsi iidem Peripatetici Aristotelem audientes, in ea Terram ab aqua excedi oportere ratione, qua Terræ portionem, quæ ex ea fit, aqua exuperare rare apparet; & propterea Terræ decuplam aquam esse oportere ratiocinati, anxie maris fundum rimantur, & immensum illum sub polis effingunt; ut qui nisi mare aquæ elementum ponant, & immensum illius faciant fundum, aquæ elementum Terra maius ostendere minimè queant: uelint igitur nolint aquæ uniuersitatem mare positum Aristoteli fatentur: At alij: & longè ij quidem præstantissimi, mare aquæ elementum Aristoteli positum, & necessario ponendum nihil dubitant, Terra longè maius, & in loco circa Terram Aristoteli positum. Ipse certè Aristoteles propositam de mari quæstionem absoluens manifestè aquæ elemen-

elementum ponit mare: ex his, inquit, quæ posita sunt, constat mare aquarum principium non esse, sed finem; Aquæ nimirum uniuersitatem esse, at non quæ aquæ ex eo effluant. Sed quòd ad ipsum confluat omnes. id quod & ignis, & aeris uniuersitati euenire Aristoteli uideatur necesse est. Si quidem qui in terra, marive ignis fit, atque aer ad propriam uterque uniuersitatem. at nulla illorum portio ad Terræ, marisue ima deferri inde Aristoteli uideri potest; ut & illorum moles, non quòd illorum partes inde delabantur, & ut illorum omnino principium, sed ut finis, & ad quem ignis, atque aer ubi uis factus confluit omnis, illorum elementum Aristoteli ponendum omnino sit. Ingenitum præterea, æternumque, & iuxta propriam uniuersitatem, speciemque; id em perpetuò ponens Aristoteles mare, ea nimirum mari tribuens, quæ elementorum propria sunt, manifestè aquæ ipsum ponit elementum.

Mare nec tenuium, dulciumque partium abscessu, nec calidæ siccaq; exhalationis; commissione crassum factum esse falsumque. Cap. 3.

MARE non propterea crassum esse, falsumque; quòd tenuioribus, dulcioribusque sui partibus à sole spoliatum sit; satis quidem inde intelligere licet, quòd, quæ ex illo à sole educitur tenuitas, in aquam ea rursus coacta tenuem, dulcemque iterum illi restituitur, & cum fenore mercurie; Siquidem, & quæ è uaporibus è terra eductis fit aqua, magna ex parte à fluminibus in mare defertur tandem; quòd itaque, si (ut dictum est) tenuium dulciumque partium abscessu crassum fiat, falsumque earum accessu iterum tenue fiat, dulceque; & eò Aristoteli etiam magis, quòd semper crassi, falsique aliquid omnino simul extrahi ei uideretur, & in aquam id cogi tenuem, dulcemque: semper, inquit, falsi pars cum dulci attollitur, idque ubi in uaporem abiit potabile fit: nam non in maris aquam illum concrefcere, uinum docet, & humores euaporantes, quorum omnium uapores ubi coeunt in aquam crassescunt omnes: ut non modo dulce sui natura, & potabile aquæ elementum, minimè propterea falsum fieri queat; quòd dulces eius partes à sole educuntur, sed falsum sui natura si sit, dulcescat tandem, falsis sui partibus assidue eductis, & dulcem in aquam actis: At multo, ut uidentur idem prius, multoque etiam proximius, ex aqua manifestum fit, quæ à calore in uapores soluitur; nulla enim illi unquam à calore

lore quouis, & quouis passa modo crassescere, uel salsa fieri uideatur: sed in uapores agi omnis; nulla interea crassitie, nullaque donata falsedine; quin tenuior assidue facta, dulciorque: nullis scilicet sui partibus crassa aqua, saluave; sed bene tenuis uniuersa, dulcisque, & exiguum quid a uaporum natura disidens, maris omnino, uaporumque ueluti media, in eos dum agitur, nihil interea ulla sui parte crassescere, nec falsescere & iam potest, non eam morata caloris actionem, a qua salsa fieri queat: prius nimirum in uapores soluta, quam is ei indatur calor, a quo salsa fiat; eo itaque aqua uniuersitas, quam scilicet aqua omni multo tenuiorem, simplicioreque esse oportet, minus a Sole crassa, minus etiam salsa fiat: minime igitur tenuium, dulciumque partium abscessu crassum factum esse, falsumque aqua elementum uideri potest. At multo etiam minus calida, siccaque exhalationis commistione; mitto enim quod nusquam ea terra adusta quantitas, a qua ea exhalationis copia fiat, quae mari uniuerso falsedinem indere queat, spectatur, & quod adustis, aridisque in terris Aristoteli in primis exhalatio fit longe tenuissima, & quae tenuissimum ignis elementum huiusmodi constituit: quae igitur si quidem a pluuijs deferatur, non modo nullam aquis crassitiam, nullumque adiciat pondus; sed multo eas tenuiores faciat, leuiioresque: nulli certe dubium esse potest, quin si maris uastitati commista falsedine indere ei queat, crassitiamque; lacubus, eas fluuijsque indat omnibus; & pluuias, quibus cum descendit, longe salissimas, longeque faciat crassissimas; quae, cum rebus quas deferunt exceptae omnibus, uel autumnales ipsae, quibus huiusmodi exhalatio plurima admista esse Aristoteli uidetur, dulces omnino, tenuisque apparent omnes: Nec uero alieni omnino cuiuspiam commistione crassum, falsumque; uideatur mare, quod quae eius pars cereum uas subit tenuis appareret, dulcisque, ueluti percolata. & re omnino exuta, quae crassitie, falsedinemque indit: Quoniam enim maris aqua assidue a Sole attenuatur, & in uapores assidue agitur, quae uas subit, marina omnino aqua a Sole tenuior, & propterea dulcior facta uideri potest: uel quae forte talis a principio facta est: neque enim e non penitus uniformi terra, & a calore non summo penitus uniforme, nihilque a seipso differens extractum est mare; uel fluuialis etiam, neque enim ita marinae ea immisceri uideri potest, ut ab ea separari seiungiue non possit. Marinam porro aquam tenuiorem factam pro dulci falsam fieri manifeste percipias, si illam in tumulum agas: eumque in aquam cogas, marinam nimirum aquam amplio-

rem

rem quidem facias, at aliud immutas nihil, dulcem enim eam facies potabilemque, calore uidelicet per amplius diffusum spatium, & propterea exiliore facto, languidioreque.

Mare sui natura falsum esse, & a terra dulcium aquarum ritum, & a propriis oriri fontibus.

Cap. 4.

QUONIAM igitur nec tenuium, dulciumque partium abscessu, nec alieni omnino cuiuspiam commistione falsum factum esse mare uideri potest, tale ipsum propria natura esse omnino statuendum uideri debet, & dulcium aquarum ritum a terra, & ipsum a Sole educi, suisque; & ipsum a fontibus oriri. Nec uero quin salsa, tantamque in aqua terra a Sole inuerti queat dubitandum: non alias modo in res, ut dictum est, agi illam intuentibus, quae & tenuitate, & propria natura longe quam marina aqua a terra disident magis, sed ipsum etiam in sal, quod, ut in libris de rerum natura declaratum est, effluere omnino constitutum uideri debet, crasso, falsoque, tenuioribus sui partibus a robustiore calore spoliato; nec, ut in istdem amplius expositum est commentarijs, ea marinae aquae existit moles, quam a terra a Sole educi posse intelligere non liceat; nihilo enim terra amplius mare breuissimum certe esse uniuersum, nec uel Oceanum ipsum unius omnium stadij altitudinem exaequare, & a nauigantibus habemus, & caeruleus in uniuersum eius color declarat, qui mari inesse apparet, nihil dicto spatio profundiori, nam ubi paulo altius fit, nigrum ibi spectatur, obscurumque; & tale porro certis modo apparet in locis: at terrae semidiameter quibus breuissimus uidetur, duodeciginta milia stadiorum altitudinem exaequat, alijs longe est est maior: quod nisi assidue a terra enascatur mare, tot tantisque; dulcibus aquarum fluxibus assidue illabentibus, & falsis etiam sui partibus a Sole in uapores actis, hisque; dulcem in aqua coactis, dulcescat Aristoteli tandem, tum & deficiat etiam ei tandem a Boreali sublimiore assidue effluens terra, necesse sit. Nec uero quod maris fontes conspicui non sunt, non, & ipsum a suis fontibus emanare uideri Aristoteli debet; quid enim ueluti, & lacus omnes, aut eorum plerique non a suppositis fontibus affluere queat? & ita omnino effluere suo demonstrabitur loco.

Mare

Mare aquæ elementum uideri non posse, nec Aristoteli uideri debuisse,
nec recte causam ei explicatam esse, cur tot illabentibus
in spiritum aquis minimè excreseat
marc. Cap. 5.

RASSVM porrò, salsumque sui natura existens mare, quàm longissimè abest, ut aquæ uniuersitas uideri possit, tenuis dulcisq; Aristoteli certè poni minimè debuit, cui nimirum propterea mundi constructio, quam uidemus & ipse seruari uidetur mundus, neque à principio uno occupari omnia. quòd prima illius corpora æqualibus prædita sunt uiribus, eorumque singulis sua adsunt contraria; quæ æquali robore repugnant, obluanturque; cui igitur timendum fuit, ne altero è frigidis corporibus calido factò, quacunque tale factum sit ratione, à calore tandem occupentur omnia, & omnia unum fiant: uel tartarus igitur quispiam in terræ imis ei effingendus, uel aqua per terram fluens aquæ elementum ponenda: horum neutrum si propriæ ipsius positiones sustinere poterant: Si quidem mundum suo arbitrato effingere, construereque propositum homini non erat, dimittendæ illæ omnes erant; & nequaquam quatuor ponenda prima corpora, & unum ex ijs à summo frigore, summaque constitutum humiditate. At neque causam explicans, cur tot aquarum fluxus assidue in mare influentes nullam maris adijciant magnitudinem, & nunquàm omninò maius fiat mare, laudari Aristoteles potest; propterea id euenire statuens, quòd in maris illi illapsi uastitatem citò arefcant, modicæ aquæ more super magnam mensam sparsæ: eadem, inquit, aquæ copia, quæ in latitudinem expansa fit, & quæ simul collecta, nò æquali tempore reficcatur, sed usq; adeò differt, ut hæc quidem integrum diem permaneat, altera perinde, ac si quis aquæ cyatum super magnam mensam effuderit; simul æ id cogitauerim us, tota euanescet: id quòd fluminibus quoq; usu euenit. illis enim continenter collectim fluentibus, id quòd in uastum, latumque locum peruenit, citò semper, ac occultè exiccatur: neque enim terræ, uel entis cuiusuis molem ab infusa aqua augeri dubitare licet; uel si eius incrementum lateat, nisi fortè & per exigua aqua infundatur, statimque ea inde euaporetur quæ fluminibus in mare illabentibus haud quaquam euenire uideri possunt: magnam omninò eorum moles, & quæ assidue aucta maris ipsius magnitudinem breui exæquare, nec statim ac mari immiscetur, in uapores agi uideri possit; quòd si etiam fiat, nihilo tamen minus
mari

mari molem adijciat: Siquidem uapores è mari educti omnes in aquam rursus coacti rursus ei restituntur, ut nisi in nò ens abeat, quæ in mare influunt aquæ, & hoc Aristotelici arefcant pacto, id quòd nec alijs euenire uidetur, nec placere omnino Aristoteli potest; excreseat ab ipsis tandem, & maius omninò fiat mare oportet. Haud rectè igitur maris naturam explicasse uidetur Aristoteles. Age porrò, quòd reliquum est, eius motus, eorumque rationem explicantem audiamus, examinemusque.

Quibus motibus, & quam ob causam moueri mare Aristoteli uidetur. Cap. 6.

LVERE, inquit, Mare in angustijs uidetur: ubi uidelicet ob ambientem terram è uasto pelago in paruū colligitur; propterea quòd ultro, citroque sepius libretur: hoc uero in uasto mari perspicuum non est: at si ob terræ angustias arcto loco contineatur: libramentum, quòd in mari exiguum est, magnum illic uideatur necesse est: Id autem quòd in tra Herculis columnas continetur, totum terræ concauitatem, & fluminum multitudine fluit: nam Mæotis in Pontum, hic in Aegeū fluit. Quæ uerò extra hæc maria sunt, hoc minus perspicue faciunt; illic autem, & propter fluminum multitudinem hoc euenit (plura enim flumina in Euxinū, & Meotide influunt, quàm in locum eius multiplicem) & propter modicam altitudinem: Mare nanque profundius subinde cernitur; ac Meotide quidem Pontus, hoc uerò Aegeum; Aegeo Siculum, & omnium profundissima Sardinia, ac Tirrenum. Quæ autem extra columnas sunt: modicè quidem ob lutum profunda sunt; sed flatibus uacant; quasi mare in concauo locatum sit: quæ explicantes Peripateticorum optimi, duplici, inquiunt, motu fluere mare Aristoteli uidetur, uno qui in angustijs, & fretis cernitur, altero, quò à Septentrione ad Austrum uniuersum defluunt maria: & prioris quidem causam ad maris libramentum refert; quoniam enim inmensa est maris moles, & æqualiter utrinque pendens, non in unam partem magis, quam in aliam declinans, ubi in unam moueri incipit, ponderis æqualitate retractum in alteram partem statim reuertitur: atque ita perpetuò alternatim. Hæc autem maris agitatio in locis apertis, atque in alto euidens non est; fluxumque conspicuum non facit; in angustijs uerò cernitur: ueluti lictoribus, quæ in angustum ex uastitate contrahuntur motum adiuuantibus; fluxus posterioris duas affert

fert causas: fluminiū uidelicet multitudinem, quæ in maria illa Septentrionalia longè plurima, longèque maxima influunt, à quibus penè expulsa Meotis. Pontusque in Aegeum influunt, & hoc in ea quæ consequuntur. Tum & terræ Septentrionalis altitudinē, è qua in magis concuam fluant oportet: quapropter Borealia maria breuiora etiam, profundiora quæ consequuntur Aristoteli uidentur: quòd illa in hæc sese exonerent, ueluti, inquit, in terræ partibus è locis æditis flumina fluere uidentur; sic è totius terræ æditionibus, quæ ad septentrionem sita sunt, plurima fluxio fit: quapropter ob effusionem profunda illa non sunt. loca porrò ad Septentrionem sita excelsa esse eo declaratur; quòd ueterum Meteorologiū multis persuasum fuit Solem sub terra non ferri, sed circa terram, occultari autem eum, & noctem facere, propterea quòd Terra ad septentriones excelsa sit.

Non recte Maris motuum causas ab Aristotele redditas esse.

Cap. 7.

QUONIAM libræ more in hanc modò, modò in illam partem inclinans fluere, refluereque Mare Aristoteli uidetur, uidendum omninò, num à quibus libra ueluti per uices in diuersas interdum agitur partes, ab ipsè, & mare agi possit. E libra quidem propterea in hæc modò, modò uerò in alteram partem inclinare uideri potest, quòd utraq; propria natura deorsum fertur, & quin utrauis deorsum feratur à supposito aere retineri minimè potest: ac ita est constructa, ut si altera delabatur, ac tollatur, subleueturque altera; ubi igitur æquis utrinque grauatur, ponderibus, tantisper modò hæc, modò illac uergit partes; id uerò quòd partes ipsæ non à propria tantum detrahuntur grauitate, sed ab impulsu itidem, quacunque is datus sit ratione: Nò scilicet quæ ab externa tantum deijcitur ui, sed quæ à propria modo grauitate detrahitur pars, uel æque grauem alteram, uel etiã grauiorem quid talisper attollit, subleuatque, à delapsis nimirum uiribus aucta, & ueluti grauior facta: at non diu id tamem: neque enim ulterius se attolli: & sublimiore in loco detineri finit altera; sed & ipsa delabitur: nec tandi u id modò, dum equè alteri Terræ proxima fiat, sed inferius etiam & ipsa, ueluti, & ipsius grauitate à delapsu maiore facta; alteramque tantisper, & ipsa subleuat, & tandi utraque modò in sublimius alteram attollit, ab ea modò attollitur, dum partium delapsus languescant, & propria exat-
tum

tum decertent grauitate. id ubi factum est, nullam amplius in partem uergit libra, sed immota manet, ne in alteram detrahatur, retenta, coercitaque ab altera: propterea igitur modò hac, alia modò parte interdum libra inclinatur, quòd utraq; deorsum natura fertur, & nec in eas diuidi, nec utraq; simul deferri potest quin altera delabente attollitur, subleuatque; altera. Horum nullum mari euenire uideri potest, in proprio. n. id loco, & in Terræ oïò concuuis continetur, sibi; ipsi innititur uniuersum, & ne ulla sui parte inferius delabatur à seipso retinetur coerceturque: nihilque; ut Aristoteli èt placet parte ulla, uel alijs sui partibus, uel terra ipsa magis sublatum, cæloque; proximius factum, sed uniuersum suprema sui superficie, æque ab illo cum Terra distans nullam omninò occasionem habet, cur ulla sui parte usquam inclinetur. & si id fiat minimè inde ab aliena in contrarium uergentem retrahatur, graue, & bene fluidum, beneque; à seipso diuisibile existens; sed quò semel delapsum est, perpetuo ibi à nulla externa ui impulsus immotus Aristoteli præsertim fiat: cui nimirum prima corpora omnia, & ipse etiam ignis in proprio loco immobilia fieri, & immobilitate gaudere uidentur. Eoque; etiã in angustijs, fretisque; magis; si siquidem, ut Aristoteli placet, libretur. Mare, propterea librari uideri potest, quòd fluxile cum sit, sese continere minimè queat: eò itaque minus libretur, quòd à proximiore contineatur terra, & languidissimè igitur id fluat, refluatque; secus, atque euenire uidentur, nec ulla eius pars eo ordine, eaque; celeritate, qua fluere, refluereque uidentur: ut enim libretur Mare, temere certè id fiat, languideque, ut, & librari ineptissimum, & uel si libretur, non tamen propterea fluere, refluereque uideri possit mare: Minus etiam propterea tumescere, neque. n. parte altera attolli, sed uniuersum simul bullientis aquæ more tumescere uidentur; nec imaginari omninò licet, à libramento in altum euchi mare: neque igitur Aristoteles ipse maris æstum eius libramento assignare est ausus; quin eius inquisitio pænitus prætermissa homini uidentur: non quidem, ut existimare licet, quòd uel maris tumefactio nò concospecta, uel eius causa non inquirenda ei uisa sit, sed, ut suspicari quis posset, quòd illam attingere desperarit. At neque maris motum, quo à Septentrione ad Austrum uniuersum ferri uidentur, declaras placere potest Aristoteli, neque; enim Meotis. Pontusque; in subsequenti maria assidue delabi uideri possunt, quòd ex æditioribus locis in magis concua deferantur: quoniam. n. spærica est terra, nec Borealis plaga nec ulla eius pars alia sublimior, uel humilior uideri potest & summe Aristoteli mirari licet, inde Borealis terræ altitudinē colligentem,
C quòd

quòd antiquioribus Meteorologicis sublimius uisa sit; & sub qua sese occultet nocturnus Sol, quos longè minus obsurda, & uera interdum proferentes adeò contemptui, ludibrioque habere ubiq; ipse uidetur: Borealis quidem terra nusquã excelsa apparet: sed humillima uniuersa, nullis distincta montibus; plurimi igitur, longeq; maximi aquarum fluxus è Meridionalibus locis in Borealia defluunt maria, talis reor ab uniuersi conditore constituta; ut quã directa solis lux calefacere non potest; unita foueat, collectaque. Neque igitur propterea breuia sunt Borealia maria, quòd terra illa sublimius, sed si talia sunt, propterea sunt, quòd languidior minus illam in mare inuertit sol: & minus itaq; salua apparent; assidue certè effluere. Aristoteli uisa; è fontibus, ut dictum est, manare uideri debuere; nisi enim è supposita terra assidueibi mare emanet, deficiat tandem assidue effluens, & se effundens assidue; neq; igitur Theologi incusandi Aristoteli erant, maritones assignantes: & Oceanus breuis uisus nequaquam in terræ concauo positus uideri debuit; neque enim suppositus latus, qui ut breuis sit Oceanus efficere Aristoteli uidetur, aliunde eò importatus terræ illius profunditatem attollere uideri potest. At neque uentis caret Oceanus, ut Aristoteli uidetur, sed si alibi uspiam, in eo flant, est & ubi idem ferè semper ubi uerò quasi stasis, certisq; temporibus alter alterum excipit: lute igitur, ut uidetur, maris, nec naturam, nec eius motum, tumefactionisque causam explicans Aristoteles satis tibi placet, & utramque nobis amplius inquirendam mandas, obscuras uerò res. quis enim mare subeat, exortum, & quæ ipsum agitent, attollantque uires intrueatur? At tua tum si præfulgeat lux, nihil illas intueri desperetur: age itaque, tuo mihi mare illustra fulgore, ut tuo per me id munere tuaque hominibus innotescat bonitate.

Mare è terra assidue, à Sole, at non ex omni tamen sed è profunda illa educi, & cur crassum calidumque factum est.

Cap. 8.

MARE, ueluti aquas reliquas omnes è terra assidue à Sole educi uel ipsum èt declarat sal: manifeste è fluore constitutum crassiculo, salsoque, tenuioribus sui partibus, uel spontè elapsis, uel à Sole eductis; at & inde ut uidetur, apertissimè patere potest, quòd calidum sui natura, molleque, & fluidum cum sit, & à Sole insuper assidue

assidue in existente tenuitate spoliatur, & magni dulcium aquarum fluxus in ipsum influant, defluantque: multis omninò modis eius, & speties, & natura immutari possit, nec summis in squaloribus, & sub Sole summè directo, uel ubi à fluminibus quàm longissimè abest, crassius salisq; nec summis in illuionibus, & iuxta maximorum fluminum fluxus tenuius, dulciusue fieri, sed eadem eius speties, eademque perpetuò apparet natura. Non quidè nisi assidue enascens, & copia, roboreque exuperans sui partes immutari iam cœptas in propriam restituat naturam: sed uel uniuersum in sal concrecat longè solidissimum, uel crassius alibi, salisq; tenuius alibi, dulciusque fiat: entium reliquorum omnium, calidum præsertim, molliumque, & propriarum etiam partium more: quæ seorsum à propria uniuersitate, uel frigido sub cœlo immutari tandem, à calore certè uel languente in sal agi uidentur. E terra porrò nasci uerum mare: at non aquarum reliquarum more passim è terris omnibus emanare, perque omnes fluere, & in omnibus oïo esse, conspectum, sed certis modò in locis, non ut ille è quauis, & è suprema etiam terra, sed ex ima tantum nasci, & mole exuperans, copiae, assidueque à nouo impulsu in certa uniuersum loca erupisse uideri debet. Et multò omninò quæ illæ crassius, calidiusque, non iisdem in terris, neque à calore eodem sed è crassiore omninò terra; & à languidior calore, è profundiore nimirum terra eductum uideri debet: Quòd si crassam, densamque, & minimè dissimilem rem à languente quidem, at multò occupatam calore ante oculos ponas; profundam sanè terram, in fluorem illam agi tandè manifestè intueare crassum, salsumque, paulatim enim lenteque, & omnis simul emollita, nullisq; eius partibus in summam actis tenuitatem, neque ita alijs prius attenuatis, ut è densa, crassaque re effluere possint: quod ubi fit, in crassitiem quod reliquum est agi interdum apparet, in fluorem, ut dictum est, tandem agi uideatur uniuersa, crassiusculum illum quidem, beneque calidum. Quòd si non tanta in fornacibus agat ignisue, & in lapidè agat minus dissimilem, & magis crassum, magisque uiscosum: cuius scilicet, si quidem partes ullas alijs prius attenuet, nec summè tenues faciat, nec egressum ijs elabentibus aperiatur, retentæ itaque, & reliquis non dum in fluorem actis, at emollitis iam aglutinentur; dum, & ipsæ in eundem agantur fluorem non in calcem sed in aquam, & ipsæ agantur crassam: salisq; & amarum. Multò certè in eam amplius profundior quæ est Terræ, bene, ut dictum est, similis, & non supremis sui partibus magis, nec prius, quæ in

C 2 ternis

ternis à calore emollitus, qui è supremis terrę partibus ad ipsam delatus est, ipsique inditus, languens is quidem, at multus tandē. Et ex huiusmodi omninò terra mare educi, aquę omnes declarāt, quę è suprema quidem terra, at crassa, densa quę cuiusmodi Apula apparet, emanent; quę scilicet crassiusculę sunt omnes, salis quę. At necessario crassum, calidum quę imis è terris erutum mare, summè consultò tale factum uideri potest; huiusmodi enim existens, & proximas oras calefacere, & bene tenuis ex huiusmodi par usque aer educi uidetur: neque enim erassiori egressum præbeat: at tenue si sit, minus quę calidum. cuius itaque proprius calor, & ab ambientis proprio frigore interim, superarive, & è quo qui à Sole inditur, quod terrę euenire nō uidetur, facile elabi queat, summè, quod stagnantes aquę faciunt adiacentes terras frigore afficiat, & ueluti ex stagnantibus aquis adeò ex illo crassus elaboratur aer, ut hominum saltem genus sub eo uiuere minimè possit, ut nunquam rerum conditoris sapientiam satis mirari, aut amare bonitatem queas, qui eo mundum construxit pacto, ut quę necessariò etiam fiunt, consultò, & meliores omnino, nostrique boni gratia facta uideri possint.

Cur aquę marine dulcibus copiosiores, & cur tot illabentibus in ipsam fluuiis maius non fiet mare.

Cap. 9.

VRE igitur marina aqua adeò dulces, copia exuperat, ut nulla illius pars hæ uideri possint; si quidem suprema terrę partes profundioribus ambitu quidē ampliores uideri possunt, at è dimidio, ut uidetur, à mari occupatę minores omnino uideri debent. Nec è tanta fortè terrę altitudinis portione aquę dulces, è quanta salis fiunt: suprema certè terra uariè iam à Sole emollita, & uariè eius luci exposita, & non ab assidua ea, nec æquè perpetuò directa calefacta, in longè diuersissima entia; q. fieri apparet, inuerti omninò: & uel quę in aquas acta est, nullo ferè temporis momento, in uapores agi ab æstiuo præsertim Sole uideri potest. At non & profunda itidem, ad quam scilicet nusquam, qui à Sole emanat; sed is modò qui suprema terrę inditus est: peruenit calor; qui languens quidem, & idem penè factus illam occupat, & nihilo fortè per hyemem, quàm per æstatem segnior: nam si directus Sol robustius agit, at robustius etiã

Terram

Terram patefaciens ingenito calori aditum aperit magis, elaborandi itaque aditum is nactus, summe quę ad elaborandum intentus minus ad profunda diffunditur; vnus itaque perpetuò pene profundiori inexistens terrę calor, bene eam uniformem in unam omnem agit rem, Assidue porò enascens, & maius factum mare, & tot auctum assidue fluuijs, neque excrescit unquam, nec tenuius fit, quòd aquę hæ omnes, & quę tenuiores à principio factę fuerent; neque enim uel terra, è qua fit adeò similis, adeo quę idem qui illam inuertit calor, ut in eandem penitus aquam agatur omnis; nec ulla eius pars alijs tenuior, minus quę calida fiat. Tum quòd maris à Sole assidue tenuius fit; non si quidem in uapores agens ipsum Sol, non in fluores prius agat. qui marinę aquę, uaporum quę elaborantium medij uideri possint. Aquę inquam & illabentes, & decedentes, & quę à principio salis mistę factę, & in quas salis à Sole actę fuerent, in terram assidue illabuntur: quòd nisi id fiat, nisi scilicet hoc pacto tenuitas: qua assidue à Sole spoliatur. Terrę restituatur; uel deficiat tandem omnis: neque enim pluuię illam seruent, ex illaeductę & ipsę, uel adeo arefcat densa quę fiat, ut aquę nullę nulla amplius ex ea tenuitas educi possit. At neque uniuersi constitutio, quam uidemus, seruetur, neque vnus omninò amplius permaneat, Mundus; si quidem terrę proximus Aer, à Sole è densissima illa resiliente iusto plus calefactus, amplificatus quę pacto nullo loco, in quo est, contineri queat, nec uelit multò tenuior, multo quę amplior factus; sed superiora petat; ubi ne scindatur, aut amplius fiat cælum, in stellam fortè cocat, Vacuus certe circa terram fiat locus: naturę summè aduersum, exosum quę mutuo contactu faueri uolenti entia, & mundum maximè unitum, atque unum esse; illa ne eueniat, tenuitas mari inexistens in terram assidue illabens præstat; materiam ijs, quę assidue è Terra fiunt, ingenerandis præbens; diuinitus ita à conditore nostro prouisum, factum quę: ijs uiribus donato Sole, eaque à Terra locato distantia; ijs quę moto motibus, ut assidue Terra cum inuertatur, inuerti assidue possit.

Motum

Motum Mari necessarium fuisse, & à quibus intumescit,
moueturque. Cap. 10.

MALIDVM porrò existens mare, & propterea motu, quo feruetur, atque oblectetur indigens, multò etiam quàm aquæ reliquæ amplius, quæ stagnantes, atque immobiles factæ corrumpi uidentur omnes; Et quo præterea solis actionem declinet, fugiatque; nec iusto plus in uapores soluat. Et per se moueri impotens, non ea donatum tenuitate, ut ipsum se commouere queat: ab aliena utique vi si seruandum commouendum: ab uniuerso quidem cælo præcipuè uerò à longè robustissimo Sole commoueri, agitarique. Conditori placuit nostro, non quidem secum illud rapiente; neque enim fieri id queat; sed uapores, ut dictum est, in generante; qui scilicet egressum molientes, & egressu à superposito mari prohibiti; spiritus more in aqua ab igne ingeni, attollant ipsum, agitentque; propterea enim hæ feruent, intumescunt, atque agitantur: quòd ingenitus spiritus confertim elabens attollit, uarieque exagitat non patentem præbentes egressum; separatæ itaque ad apertæque, ut elabenti illi exitus pateat, nõ amplius attolluntur: sed statim resident omnes; nusquam itaque penitus immobile, & penitus planum, sed semper agitari quid, & quid attolli semper apparet mare, ueluti quæ ebullire incipiunt aquæ; & Vere, atque Autumno maxime, minimè uerò Aestate, atque Hyeme, quòd, ut in commentarijs de pluuijs expositum est, Medius Sol plurimos, crassioresque educit uapores: Robustissimus, longè tenuissimos, quales uel è crassiusculo egressum nascantur mari: nihil ipsum, quòd uidere queas, attollentes, commouentesque: languidissimus per paucos, & qui superpositum mare attollere, & è constructo elabi impotentes tam diu retineantur: dum summè & ipsi tenues fiant; In plenilunijs itidè & in Nouilunijs maxime attolli, intumescereque uidetur mare: in illis quidem quæ multa à Luna resiliens lux, multos educit uapores: in his autem si Vere in his attollitur mare, quòd refrigeratio aere sese colligit, atque unit internus maris calor; & ualens factus plures facit, atque emit tit uapores, ueluti & putealis aqua Borea spirante: Minimè in Lunæ quadratis, nec multa à Luna resiliente luce, nec in seipsum collecto proprio maris calore; Quin non attollunt modò mare qui elabuntur uapores, sed impellunt etiam, atque ad motum incitant, id quod palea aquæ superposita declarat, si quidem in suppositam paleam

paleam aquam, ita Solis lux à speculo assiduè reflectatur: ut uapores qui assiduè fiunt, elabunturque ueluti à tergo paleam feriant, in anteriorem eam partem ferri intueare; & regredi rursus, si ex altera parte dicto modo reflectatur lux: ingenerat scilicet in aqua spiritum in eam reflexa lux, isque elabens in alteram partem superpositam aquam paleamque impellit: Non tanti porrò assiduè mari ingeni uapores qui ipsum assiduè attollant, impellantque, nec perpetuò attolli nec undiq; impelli uidetur mare, sed residere interdum, quiescereque: & in hanc modò resuere partem, hinc modò resuere: ibi nimirum attollitur, indeque impellitur mare; ubi uaporum copia subest, at ea elapsa residet, ibi; neque amplius inde agitur: at qui interea parte in altera uapores facti sunt, plures iam facti; & qui superpositam maris molem attollere queant, egressum hi molientes, attollunt ipsum, & elabentes in contrariam incitant partem; per uices itaque attolli, residereque, & fluere, ac resuere uidetur mare: & ut plurimum æquali tempore, & sex horarum spatio utrumque: quòd nimirum eo in temporis spatio, tot mari ingenerantur uapores, qui tam diu ipsum attollere, impellereque possint. Mira autem maris motus celeritas in angustijs, tressisque apparet, quòd per apertum fluens, nihilque à subsequente unquam impulsus, nihil est quod usquam motum concitet; at ubi in angustijs agitur, nec uniuersum simul fluere potest, sed uel exigua sui parte tantum. quòd remanet subsequentis sursum impediens, retardansque; & propterea ab eo impulsus, stimulatque motum acceleret: & præcedens impellat necesse est; At uniuersum, ut dictum est, ab elabentibus uaporibus sublatum, impulsusque, non æquè uniuersum attollitur, impelliturque, nec æquali tempore utranque in partem, Britannicum, & quòd Britannico adiacet mare summè attolli, & sex horarum spatio in terras fluere, totidemque resuere uidetur. Idem & Adriaticus sinus, at longè quàm Oceanus minus, Ligusti cum Tyrenumque parum admodum, ut & sublatum, & impulsus latere possit; Mare iuxta Aethiopiã quòd Cenege uocatur quatuor tantum horis fluere, octo resuere apparet. Non atque scilicet profundum mare, nec ab æquè reflexa luce, calefactum uniuersum non eisdem omne emittit uapores, sed alibi longè plures, crassioresque; pauciores alibi, tenuioresque, id itaque summè attolli uideri potest: quòd breuius est, à cuius scilicet fundo robustior resilit lux: & inde etiam impelli magis, ubi breuior est fundus: forte & non diuersa tantum profunditas diuersæ maris tumefactionis, diuersique motus causa uideri debet, sed diuersa itidem eius crassities;

DE MARI

fities; neq; enim uel uniuersa è terra æquè crassum mare educi, uel è diuersè eo crasso non diuersos uapores extrahi existimare licet; id certè tumefieri magis, & inde magis incitari uideri debet ubi plures, crassiores uel sunt uapores. At non per uices modò fluere, resfluereq; uidetur mare; sed est ubi fluminis more perpetuò in unâ fluentem partem, quod in Adriatico à Nautis obseruatum tradunt & in Mediterraneo itidem uniuerso, atque in Oceano amplius. Nauigatio itaq; ab Hispania ad insulas Occidentales, quas Columbus inuenit uiginti quatuor dierum spatio conficitur; at contra ab insulis ad Hispaniam, eadem propè usis uentorum ope non nisi triù, aut quatuor mensium tempore; Aquis nimirum occurrentibus, & in contrariam partem fluentibus. Idem & Lusitanis euenire aiunt, in Indiam superato Bonæ spei promontorio, orientem uersus nauigantibus, atque inde redeuntibus; At Mediterraneum, atq; Adriaticum quasi circulo ferri. Illud enim ab Hellepòto ad Occidentè Solem per uniuersam Europæ oram ad columnas usq; Herculeas, & Gaditanum fretum: inde uerò per Africæ littora ad Aegyptum usque, & Syriam ad Orientem Solem: Adriaticum uerò dictum fortè continuans fluxum, per Illiriæ, Dalmatiæque oram Occidentem uersus ad intimum usque sinum, in quo Venetiæ sitæ sunt; at inde ad Meridiem flaminiam uersus flecti, ad Apuliam inde ad Orientè Solem: inde scilicet usque quaque mouetur mare, unde plures crassiores uel elabuntur uapores: tales autem, tantique è minus profundo, ut existimare licet, mari. Iure igitur ab Helleponto Occidentè uersus, è breuioribus nimirum Aristotelis testimonio in profundiora usque quaque maria, Aquas reliquas nequaquam impellere uidentur, qui ex ipsis elabuntur uapores, quòd in minus calidis, assidue fluentibus, & Solis actionem ueluti fugientibus longe pauciores sunt uapores, & elabentes eos nihil aquæ retinent liquidæ, tenuesque: At lacus tamen uidere est multos huc modò, modò illuc impulsos, at blande, leniterque, ab exiguis uaporibus, non uastos ipsos, neque in angustum actos ullum, ubi clarior illorum appareat motus ueluti, & maris.

FINIS.

Cum Licentia Superiorum.

109362

Biblioteca dell'Archiginnasio

BERNARDINI

TELESII

CONSENTINI

De Colorum Generatione
Opusculum.

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI

Apud Iosephum Cacchium.

Anno M D LXX.